PROBLEMATIČNI ELEMENTI U FENOMENU MEĐUGORJA

DR. MATO ZOVKIĆ

Na ovom mariološkom kongresu slušamo u prijepodnevnim satima predavanja o katoličkoj mariologiji te štovanju Majke Isusove od Sabora do naših dana. Organizatori su držali potrebnim uvrstiti i predavanje »Prisutnost Marije u sadašnjem životu Crkve«, posvećeno brojnim ukazanjima, te ga povjerili R. Laurentinu. Tko je razumio francuski, sjeća se kako predavač smatra velik broj ukazanja u naše dane znakom posebnih Božjih poticaja. U sažetku što smo ga dobili on je zabilježio kako je na početku kanio govoriti samo o Medugorju, ali je zbog stava mostarskog biskupa prema doživljajima vidjelaca obradio neke zajedničke oznake svih vidjelaca i poruka koje oni nastoje prenijeti Crkvi. Nekoliko puta spomenuo je tijekom izlaganja i Medugorje te poimenice dvije vidjelice.

Ako je Medugorju posvećena odredena pažnja na plenarnom dijelu kongresa, svakako je potrebno da o njemu razmišljamo i u hrvatskoj sekciji na kojoj u popodnevnim predavanjima analiziramo mariologiju i štovanje Gospe u Crkvi medu Hrvatima od Sabora do danas. Temu je, ovako formuliranu, predložio dr. Bonaventura Duda u okviru Hrvatskoga mariološkog instituta. U prethodnom predavanju čuli smo kako hercegovački franjevac dr. fra Leonard Oreč gleda pozitivne elemente medugorskog pokreta. Radujem se brojnim ispovijedima i pričestima o kojima je on izvijestio te sa zadovoljstvom ustanovljujem da je više govorio o pokorničko-moliteljsko-mirotvornom gibanju koje se širi iz Međugorja nego o doživljajima vidjelaca.

Pod »fenomenom Medugorja« ni ja ne mislim samo doživljaje Vicke, Marije, Mirjane, Ivanke, Ivana i Jakova, koji već jedanaest godina tvrde da im se ukazuje Gospa te njezine poruke prenose svijetu i župljanima Medugorja. U fenomen Medugorja ubrajam i brdo knjiga koje su o tome izdane na svim većim jezicima te nastavak napetosti u odnosima između hercegovačkih franjevaca i biskupijskih svećenika kao i mnoštvo hodočasnika koji se u Medugorju okupljaju. U svojevrstan fenomen Medugorja spada i zaključak Komisije BK, prihvaćen od biskupa i Svete Stolice, da se doživljaji djece ne mogu smatrati nadnaravnima, a hodočasničke pobožnosti mogu se i trebaju obavljati prema crkvenim propisima i pod vodstvom biskupa.

Da bi moje izlaganje moglo biti pravilno vrednovano, napominjem da sam s oduševljenjem proučio mariologiju Drugoga vatikanskog sabora u okviru Konstitucije o Crkvi, zatim da po naravi nisam odviše naklonjen privatnim objavama i zastrašujućim porukama o skorom smaku svijeta, da se trudim osobnom vjerom prihvaćati četiri dogme o Isusovoj Majci i štovati Gospu u liturgiji Crkve. Nadalje, za Međugorje se nisam puno zanimao dok me mostarski biskup Pavao Žanić nije imenovao članom Biskupske komisije za istraživanje događaja u župi Međugorje. Rezultate tog istraživanja priopćio sam na njemačkom u članku koji navodim u literaturi, a za kasniji tijek događaja zanimao sam se kod nekih članova Komisije BK i kod nadležnih članova biskupskog ordinarijata u Mostaru.

Utjecaj pastoralnih djelatnika Međugorja na doživljaje vidjelaca

Pred početak doživljaja šestoro mladih međugorskih župljana župnik je bio fra Jozo Zovko, koji na sam dan 24. lipnja 1981. nije bio u župi, ali je ubrzo nakon povratka povjerovao da djeca zaista vide Gospu. Komisiji je izjavio da je osmi dan poslije prvog doživljaja djeee imao viđenje Gospe i osjetio se u savjesti ponukanim da zaštiti djeeu od progona komunističke policije. Mirjana je meni i dr. Želimiru Puljiću, kao članovima biskupove komisije, u vrpcu izdiktirala kako od njihovih viđenja ne bi bilo ništa da nije bilo fra Joze. Razumio sam je da je htjela reći: bez župnikove podrške ne bismo uspjeli uvjeriti župljanc da vidimo Gospu. To može značiti također da su vidioci bili nesigurni dok ih svećenici nisu podržali. Fra Jozo je iz bogoslovijskih dana među kolegama bio poznat po posebnim pobožnostima prema Gospi, a na katehetskim ljetnim školama sudjelovao je često kao predavač i diskutant karizmatskog usmjerenja. U ovih jedanaest godina on je za svoje uvjerenje o Međugorju izdržao i kaznu zatvora te nakon izlaska nastavio širiti međugorske poruke. U »Našim ognjištima« za srpanj-kolovoz 1992, str. 8, objavljen je razgovor s njime o njegovu šestotjednom putovanju po Europi i Americi na kojem se susretao s međugorskim hodočasnicima i tražio intervenciju uglednih osoba s međunarodne političke pozornice za mir u Bosni i Hercegovini.

Jedan od ključnih pastoralnih djelatnika u prvim godinama međugorskih događaja bio je fra Tomislav Vlašić, koji je u lipnju 1981. bio na službi u obližnjoj župi Čapljini te tamo pokrenuo molitvenu grupu. On je u prvim danima stigao među vidioce te ih podržao u uvjerenju da vide Gospu, širio Gospine poruke i kasnije u župnoj kronici bilježio događaje u vezi s vidiocima, hodočasnicima, biskupom, državnim vlastima itd. U našoj komisiji njegove pisane dokumente i tzv. Vickine dnevnike proučavao je prof. Nikola Bulat te dokazao da su te ubilježbe vođene neredovno, unošene naknadno, a neki dijelovi Vickina dnevnika svojevrsni su falsifikat. Fra Tomislav Vlašić napisao je određen broj knjiga i brošura o međugorskim porukama i ovdje ne mogu ulaziti u teološku ocjenu tih tekstova.

Kad je policija djeci i župljanima zabranila okupljanje na Brdu ukazanja, župnik fra Jozo ponudio je crkvu. Pritom su on i drugi svećenici sugerirali djeci da pitaju Gospu ne bi li dolazila na ukazanje u župnu crkvu. I Gospa je poslu-

šala. Kad je biskup Žanić zabranio da se crkvena sakristija upotrebljava za mjesto neautentičnih ukazanja, pastoralni djelatnici Međugorja ponudili su svoje sobe u župnoj kući. Gospa se i tamo odazvala. Od Mirjane smo u razgovoru doznali da je ona, prema knjizi o ukazanjima u Lurdu, gdje je Bijela Gospođa došla Bernardici 18 puta, očekivala kako će i njihovi doživljaji prestati s osamnaestim ukazanjem. To je govorila članovima grupe. Glas je stigao do oduševljenih pastoralnih djelatnika koji su vidioce potaknuli neka pitaju Gospu hoće li i dalje dolaziti. Doživljaji su se nastavili.

U prvim mjesecima ukazanja roditelji i rodbina bolesnika često su molili vidioce da pitaju Gospu hoće li njihovi bolesnici ozdraviti. U nekim slučajevima vidioci su davali konkretne odgovore. Znam sigurno za tri slučaja gdje su rekli da će ozdraviti, a bolesnik je ubrzo umro. Kad se to počelo širiti, pastoralni su djelatnici sugerirali djeci najprije da opreznije prenose Gospine odgovore: ako roditelji čvrsto vjeruju i ako se ukućani obrate, Gospa će sve učiniti kod svog Sina da bolesnik ozdravi. Poslije su sugerirali da takva pitanja uopće ne primaju niti »podastiru« Gospi jer da to nije u skladu sa svrhom ukazanja.

Vidioci su prvih godina govorili o znaku koji se ima vidljivo postaviti na mjestu ukazanja. Komisija je odlučila zamoliti vidioce da opišu taj znak, da dokument zatvore i predaju biskupu na čuvanje pa kad se ispuni, ako dogodeno bude odgovaralo unaprijed opisanom, svima će biti jasno da su doživljaji i poruke nadnaravni. Dr. Puljić i ja preuzeli smo zadatak da takvu izjavu uzmemo od Ivana, koji je tada bio sjemeništarac kod franjevaca u Visokom. Došli smo, objasniti svrhu dolaska i on je mirno napisao predavši jednu kovertu nama i drugu jednom svom profesoru u koju je stavio kopiju. Kad smo došli do Mirjane, koja je s roditeljima živjela u Sarajevu, odgovorila je da joj Gospa zabranjuje dati takav opis. Na naš upit kako je znala da ćemo tako nešto tražiti, odgovorila je da su joj javili patri iz Međugorja i sugerirali da pita Gospu je li to razborito. I ostalim vidiocima Gospa je zabranila davati takav opis. Kasnije sam doznao da je član komisije dr. fra Ivan Dugandžić to djeci kazao i sugerirao.

Posebno je očito da su djeca u početku mislila kako su Gospine poruke namijenjene samo njihovoj župi. To se vidi iz posebog ukazanja Mariji Pavlović 25. lipnja 1981, koja je uz zajednički doživljaj prilikom silaska s Brda ukazanja imala i ukazanje njoj vlastito. Kaže da ju je tada Gospa zadužila da poziva župljane na izmirenje. Ona je nakon toga obilazila kuće i tjeskobno molila župljane da se izmire, jer to Gospa traži. Iz prvih izjava vidjelaca izlazi da su Gospine poruke ponajprije namijenjene njihovoj župi. Kasnije, vjerujem uz sugestije pastoralnih djelatnika prožetih duhovnošću molitvenih grupa i karizmatskih pokreta, Vicka i Marija inzistiraju da se Gospine poruke tiču cijelog svijeta, dapače da je to posljednja šansa svijetu prije nego nastupi kataklizma koju Gospa želi spriječiti. Iz Rupčićeve knjižice *Poruke mira – Međugorje*, vidimo da se poruke cijelom svijetu odnose na »vjeru, obraćenje, molitvu, post i mir« (str. 4), a od 1.ožujka 1984. do danas Gospa upućuje posebe poruke župljanima. U gotovo svakoj od njih Gospa zahvaljuje vidiocima što su se odazvali njezinu pozivu te preporučuje nešto za njih osobno i za župu. Posljednja od takvih poruka, koja mi je slučajno došla pod ruku, bila je za 25. kolovoza 1992: Gospa

vidioce i dalje zove djecom, iako su kroz ovih jedanaest godina četiri djevojčice izrasle u zrele djevojke, a dva dječaka postali kršni hercegovački momci. Gospa govori »djeci« da ih voli, traži da joj otvore svoje srce i obećaje da će ih voditi Bogu koji ih ljubi. Kad analiziramo tu poruku i sve objavljene u navedenoj Rupčićevoj knjižici, opažamo da se Gospa rado služi riječima fra Tomislava Vlašića, fra Joze Zovka, fra Slavka Barbarića, fra Ljudevita Rupčića. U prilog ovoj tvrdnji navodim i zgodu s Mirjanom, koja je na Božić 1982. imala »zadnji redovni susret s Gospom«, kako kaže Rupčić (op. cit., 29). T. Vlašić napravio je s njom intervju o tome, umnožio ga i razaslao prijateljima Međugorja. U tom tekstu stoji da Mirjana Gospu vidi »trodimenzionalno«. Kad smo je kao članovi komisije pitali što to znači, odgovorila je da ona tu riječ ne upotrebljava te da je njezin doživljaj tako morao protumačiti fra Tomislav.

Ovo su neki problematični elementi iz kojih vidim ne samo potrebni svećenički utjecaj pastoralnih djelatnika na mlade župljane nego i suvišni utjecaj zainteresiranih svećenika koji su vidiocima »pomogli« glede dužine, mjesta i tumačenja doživljaja.

Nekritično razglašavanje čudesnih ozdravljenja, obraćenja i broja hodočasnika

a) Čudesna ozdravljenja, vjerojatno prema sjećanju na lurdska čudesa koja se brižljivo bilježe i ispituju, pripisana su već u prvim tjednima međugorskih događaja Gospinu zagovoru: molili su roditelji za ozdravljenje bolesne djece, dolazili su brojni bolesnici i sami tražili ozdravljenje, osobe s narušenim zdravljem obavljale su pokorničko hodočašće i vraćale se s uvjerenjem da im je Gospa isprosila zdravlje. Pastorlno osoblje javno je oglasilo da u župni ured dolaze osobe koje smatraju da su ozdravile prilikom hodočašća u Međugorje, i njihova su kazivanja bila ubilježena u posebnu Knjigu ozdravljenja, onako kako su te osobe govorile. Poneki su ostavljali svoje puno ime i prezime, koji su ih liječnici liječili, ali gotovo nitko nije donosio liječnički dokument s dijagnozom stare bolesti i novom dijagnozom o sadašnjem zdravstvenom stanju. Iz te bilježnice i iz razgovora s ozdravljenim osobama Lj. Rupčić u prvom izdanju svoje knjige *Gospina ukazanja u Međugorju* donio je jedno poglavlje s popisom 55 osoba koje tvrde da su u Međugorju ozdravile. U kasnijim izdanjima, saznavši da su neke od ozdravljenih osoba ekscentrične i nepouzdane glede svjedočenja o sebi i drugima, izostavio je nekoliko njih. U jednoj raspravi pred hrvatskim svećenicima koji djeluju među Hrvatima u Njemačkoj, na kojoj smo sudjelovali Lj. Rupčić, glavni urednik Glasa Koncila Živko Kustić i ja, prof. Rupčić rekao je da on liječničkih dokaza o postojanju bolesti i novom zdravstvenom stanju ozdravljenih ne treba. On vjeruje ljudima da su ozdravili, a tko ne vjeruje neka traži dokaze.

Moram ovdje iznijeti jedan svoj osobni susret. Jedna katolikinja iz Sarajeva tražila je od mene da uzmem njezinu izjavu o ozdravljenju od bolesti očiju koje je postigla prilikom pokorničkog hodočašća u Međugorje te da to predam biskupu Žaniću. Zatražio sam da od svog okuliste donese potvrdu o liječenju od

bolesti očiju te dijagnozu o sadašnjem stanju. Nakon tjedan dana, sva bijesna na liječnicu, rekla je da liječnica ne želi dati nikakvu pismenu izjavu o njezinoj bolesti i sadašnjem zdravstvenom stanju. Liječnica je iz katoličke obitelji i ne vjerujem da je potvrdu uskratila iz neprijateljstva prema religiji. Tu vjernicu inače znam već godinama i puno mi je puta tvrdila da i sama ima ukazanja te donosila pisani opis svojih doživljaja. Dakako da joj ne vjerujem: ne samo ja nego i brojni svećenici kojima je pokušala nametnuti svoje doživljaje kao nadnaravna ukazanja.

Neukusno umnažanje međugorskih čudesa, osobito u proglasima iz župnog ureda koje je često pisao T. Vlašić, prevedeno je u lecima, knjižicama i knjigama na strane jezike. Tome je pogodovala i molitva za bolesnike u kasne večernje sate koju sam jednom promatrao u župnoj crkvi u Međugorju. Karizmatični predvoditelj zanosnim je glasom nabrajao litanije bolesti i prosio Boga da od ovdje prisutnih ili njihovih najdražih kod kuće otkloni te bolesti. Kad bi čija bolest bila prozvana, on bi se u klupi trgnuo na svom mjestu. Na tu molitvu za bolesne ljudi rado dolaze po više puta, jer je sasvim prirodno tražiti ozdravljenje, osobito kad liječnici više ništa ne mogu pomoći.

Neobična ili čudesna ozdravljenja na temelju vjere i molitve moguća su. Ne samo kod nas kršćana nego i kod sljedbenika drugih religija. U listopadu 1985. Beogradska televizija prikazala je dokumentarac o Međugorju i raspravu prisutnih sociologa, teologa, psihologa, o događajima te vrste. Među sudionicima bio je i beogradski psihijatar dr. Vladeta Jerotić, koji je tada bio i predavač na Teološkom fakultetu Srpske pravoslavne Crkve. On je pred auditorijem iznio podatak s jednog kongresa liječnika u Rimu na kojem su japanski liječnici izvijestili dokumentirano o ozdravljenju desetoriee paeijenata od raka na temelju molitve i vjere. Bolesnici su bili nekršćani. Iako je vjera pacijenata bila nešto osobno i subjektivno, organizam je zbiljski zacijelio i bolest se nije vratila nakon kasnijih pregleda. Ako su ozdravljenja na temelju vjere kod nekršćana moguća, još su više moguća kod krščana. Međutim, razglašavanje neprovjereniih čudesa ne pridonosi slavi Božjoj, štovanju Gospe i napretku Crkve.

b) Obraćenja se događaju u brojnim svetištima. Sjetimo se Ignacija Lojolskog, koji je u katalonskom svetištu Montserrat kroz godinu dana tražio svjetlo za svoj novi životni put. Gospini štovatelji iz domovine i stranih država, koji vole hodočastiti u Marijina svetišta, požurili su u Međugorje da pohode Brdo ukazanja, razgovaraju s vidiocima i obave pobožnosti. Tamo ih često prate njihovi svećenici, a svima stoje na uslugu ljubazni hercegovački franjevci, od kojih neki, zahvaljujući svome višegodišnjem boravku u inozemstvu, govore bez zapinjanja njemački, talijanski, francuski, engleski.

Pastoralni djelatnici Međugorja omogućili su nekim obraćenicima da određeno vrijeme žive u Međugorju obavljajući djela kršćanske uslužnosti, a od nekih su zamolili pisane izjave o vlastitom obraćenju da bi ih umnožili i razašiljali prijateljima Međugorja kao duhovno štivo. Neke od tih utjecajnih obraćenika pohodio je fra Joza Zovko na svom putu ovog ljeta. Imućni obraćeniei i pobornici Međugorja brinu se za tiskanje knjiga o međugorskim događajima, širenje Gospinih poruka, organizaciju grupnih hodočašća.

U vremenu dok je u Bosni vladao komunistički režim, u Međugorje su hodočastili i neki državni činovnici, a kad su ih njihovi sumještani prepoznali, pravili su se da ih ne poznaju ili molili da to ne razglašuju u mjestima njihove službe. Znam također neke koji rado hodočaste u Međugorje, a neredovito idu na liturgiju u svojoj župi ili se slabo uključuju u župne karitativne akcije.

Zato bi, po mome mišljenju, nešto skromnije trebalo govoriti o broju i utjecajnosti obraćenika koji su svoj prvi ili ponovni susret s Marijinim Sinom doživjeli u Međugorju. Kao što je u slučaju čudesnih ozdravljenja potrebna trajnost novog zdravstvenog stanja, tako se i zbilja obraćenja ne može vrednovati po momentalnim i izvanjskim učincima.

c) Broj hodočasnika kod pobornika Međugorja važan je za eventualnu autentičnost ukazanja. Oni govore i misle: ako se u Međugorju događaju brojna čudesna ozdravljenja, obraćenja i sakramentalni susreti s Bogom, to je ozbiljna potvrda da se Gospa doista ukazala djeci. Na toj liniji oni su skloni preuveličavanju broja hodočasnika za pojedine zgode, osobito na godišnjicu ukazanja i na Gospine blagdane. U tome im je godinama obilno pomagao glavni urednik »Glasa Koncila« Živko Kustić, koji je rado uvrštavao priloge o međugorskim hodočašćima i objavljivao broj prisutnih. Biskupski ordinarijat raspisivao je svoje prikaze hodočašća u kojima je upozoravao na pretjerane brojke. Dolazilo je do neukusnih polemika od kojih nije rasla Gospina slava ni vjera kršćanske zajednice.

Za relativnost procjena o broju prisutnih na nekom javnom skupu spominjem dvadesetu godišnjicu pohoda Martina Luthera Kinga na Washington 1983. Našao sam se tada u Americi te uvečer slušao procjene izvjestitelja o broju prisutnih na veličanstvenom skupu u čast apostolu nenasilne borbe za mir: jedni su javili da je bilo oko 150.000, drugi oko 200.000, a treći oko 250.000, četvrti oko 300.000, a jedan je izvjestitelj uvjeravao da ih je bilo oko 500.000.

Poruke navodne Gospe koje se nisu ispunile

U prvim tjednima, dok su vidioci prihvaćali pitanja vjernika o ozdravljenju njihovih bolesnika i drugim za njih egzistencijalnim pitanjima, biskup Žanić zamolio je Vicku da pita Gospu kad će se smiriti spor oko župa koje prema dekretima Svete Stolice iz 1967. i 1975. hercegovački franjevci trebaju predati biskupijskim svećenicima, a do izvršenja tih odredaba još nije došlo. Vicka je prihvatila molbu, u viđenju iznijela Gospi i došla s više puta ponavljanim odgovorom da će se pitanje riješiti brzo i mirno, gotovo samo do sebe. Mislim da je takav odgovor bio biskupu veliki razlog da na početku povjeruje u ozbiljnost doživljaja djece te da ih brani pred komunističkim vlastima i čak dijecezanskim svećenicima koji su se u početku odmah postavili kritično prema međugorskim događajima. Franjevci i neki vjernici to osporavanje od strane biskupijskih svećenika doživljavaju kao pastoralnu ljubomoru: ne može biti od Boga ono što propagiraju redovnici koji su se tijekom povijesti bezbroj puta na čelu s biskupima franjevcima maćehinski postavljali prema biskupijskim svećenicima.

Nama koji izbliza slijedimo sukob u Crkvi Hercegovine zbog župa, vrlo dobro je poznato da od Gospinih obećanja nije bilo ništa, tj. franjevci i dalje odbijaju predati župe s obrazloženjem da su dekreti izdani na temelju nepoznavanja situacije na terenu, jer da katolički vjernici u tim župama ne prihvaćaju za župnike biskupijske svećenike.

Nadalje, već smo spominjali neispunjena obećanja o ozdravljenju pojedinih bolesnika.

Spominjali smo i pitanje znaka na kojem su sami vidioci i neki pastoralni djelatnici Međugorja u početku inzistirali. Ivan je u svom opisu od 9. svibnja 1982. napisao da će to biti crkva koja će čudesno niknuti na mjestu ukazanja. On je kasnije izjavljivao da je članovima komisije predao prazan papir, jer da mu je Gospa naređivala neka ništa ne piše, a crkvena vlast tražila da ipak piše. Našao je salomonsko rješenje da preda prazan papir u zatvorenoj koverti. Kada smo s njegovim dopuštenjem na komisiji otvorili kovertu, našli smo njegovim rukopisom opisan znak koji bi se imao dogoditi. I drugi su vidioci izjavljivali da će se znak sastojati od nečega vidljivoga tako da će svi moći doći do sigurnog uvjerenja o nadnaravnosti ukazanja. Rene Laurentin uzeo je Ivanove izjave o praznom papiru za sigurne, pa ih objavio u svojoj knjižici prije otvaranja papira. Sada on i drugi pobornici Međugorja nalaze neobičnu egzegezu za opravdanje ove Ivanove laži ili teškog gubitka pamćenja u tako važnoj stvari. Ako o ovome nije znao da je pisao i što je napisao, kako se mogu njegove izjave o Gospi i njezinim porukama uzimati za vjerodostojne?

Kad je jugoslavenska vojska nakon demokratskih izbora u bivšoj Jugoslaviji počela prijetiti da neće dopustiti raspad Jugoslavije kao jedne države, kod nas Hrvata i drugih naroda bivše Jugoslavije koji nisu bili zadovoljni u toj državi s neriješenim nacionalnim problemom, počeo se javljati strah od rata u kojem će komunističko-srpski generali pokušati nametnuti silom svoja rješenja. U tim mjesecima neizvjesnosti i straha vidioci su prenosili Gospine poruke da na našem području neće biti rata.

Kad je do rata ipak došlo, ne samo u Hrvatskoj nego i u republici u kojoj se nalazi Međugorje, širitelji Gospinih poruka počeli su to opravdavati nevjerom u Gospine poruke: Gospa nije mogla spriječiti katastrofu zbog nevjere biskupa, svećenika i puka u nadnaravnost ukazanja. Ovo »proročanstvo« da rata neće biti i naknadno obrazloženje zašto je ipak rat buknuo, nije zbog blokade komunikacija pred rat i tijekom rata dovoljno prošireno u pismenom obliku, ali iz osobnog razgovora s vjerodostojnim osobama znam da je ono šireno. Uz to je nakon početka rata u Bosni i Hercegovini obećavano u ime Gospe da rat neće dugo trajati.

Ja na ovaj kongres dolazim iz Sarajeva, koje je opsjednuto već pet i pol mjeseci. Stotine tisuća silom su otjerane sa svojih ognjišta, deseci tisuća pobijeni su prilikom etničkog »čišćenja« muslimanskih i hrvatskih naselja od strane srpskih snaga, potpomognutih artiljerijom bivše jugoslavenske vojske.

Poznato mi je da teološki obrazovani širitelji međugorskih poruka za sva ova neispunjena proročanstva imaju svoja objašnjenja. Ona su, međutim, neu-

vjerljiva i neprihvatljiva onima koji ne prihvaćaju takvo teologiziranje a osjećaju se katolicima spremnim na vjernost obveznom učenju svoje Crkve.

Produbljenje sukoba zbog podjele župa

Biskup Žanič bio je prvih mjeseci sklon u doživljajima djece gledati nešto nadnaravno, dok ga njegovi svećenici nisu upozorili da Vicka dvojici franjevaca u Mostaru, koji su odbili premještaj, prenosi Gospine poruke kako trebaju nastaviti svoje svećeničko djelovanje u Mostaru unatoč biskupovu traženju da budu premješteni izvan područja njegove dijeceze. Godine 1980. kod podjele Mostara i okolice na dotadašnju franjevačku i novopodignutu katedralnu župu biskup Žanič i franjevački provincijal fra Jozo Pejič dogovorili su se o granicama župe. Velik dio franjevaca tražio je, međutim, da biskup prilikom proglasa granica nove župe javno vjernicima rekne kako se odriče potraživanja drugih župa u skladu s dekretom iz 1975. Biskup to nije mogao prihvatiti pa su dva franjevca iz mostarskog samostana – Ivan Prusina i Ivica Vego – nastavili svećenički djelovati na filijalama koje su pripale katedralnoj župi. Na biskupov zahtjev da se oni premjeste izvan područja biskupije, provincijal je izdao kanonsku odredbu o premještaju, ali su ova dvojica odbili poslušati. Slučaj je iznesen Kongregaciji za evangelizaciju i franjevačkom generalu u Rimu. Odredeno je da se nakon kanonskih opomena patri otpuste, ako ne poslušaju. Nisu poslušali pa im je 29. siječnja 1982. p. Honorius Pontoglio kao generalni vikar reda izdao Declaratio dimissionis. Oni su i dalje nastavili svoje pastoriziranje sela pripojenih katedralnoj župi a gvardijan u Mostaru tumačio je biskupu da ne može silom istjerati dvojicu braće koju velik dio članova provincije smatra nevinom. Biskup Žanič pozvao je 15. siječnja 1982. vidioce u ordinarijat te ih pitao ima li mu Gospa što poručiti u vezi s ocima Prusinom i Vegom. Odgovor je glasio: Ne. Medutim, već 3. travnja I982. vidioci su došli biskupu te kazali da ih je Gospa ukorila što posljednji puta nisu kazali istinu: Gospa naime traži da oci Prusina i Vego ostanu u Mostaru te da imaju pravo na slavljenje euharistije i ispovijedanje. Njihov duhovni savjetnik fra Tomislav Vlašič dao je biskupu pisanu izjavu u kojoj preuzima punu odgovornost za »konvencionalnu laž« vidjelaca: on im je zabranio da I5. siječnja reknu punu istinu iz straha da bi biskup zbog toga mogao osporavati autentičnost viđenja, ali se otac Vlašič ne može više boriti protiv savjesti vidjelaca. Ivan je 21. lipnja 1983. biskupu napisao prijeteće pismo pozivajući se na svoje viđenje od 19. lipnja u kojem Gospa traži da se biskup obrati u odnosu na Međugorje, inače ga čeka kazna Gospina i Isusova. Razumijem da Ivan može ne razlikovati obvezatnost javne objave i neobvezatnost privatnih objava, ali katolička Gospa to bi morala razlikovati. Preko Ivana je 6. veljače 1985. Gospa poslala nešto tolerantniju poruku biskupu: ako već ne vjeruje u njezina ukazanja, neka barem ne progoni njezine svećenike koji vjeruju i razglašuju njezine poruke.

Nadbiskup Franič, koji je od početka povjerovao u nadnaravnost doživljaja vidjelaca, pokušao je Vicku nagovoriti da opozove poruke o patrima Prusini i Vegu, kao bi se lakše mogla braniti autentičnnost ukazanja i ostalih poruka.

Međutim, Vicka i Ivan nastavili su tvrditi da poruke o toj dvojici franjevaca jednako potječu od Gospe kao i poruke o miru, obraćenju, postu – Gospa je, vele, odgovorila: »Jer njih dvojica nisu ništa krivi!« Tako je Gospa u razmaku od dvije i pol godine trinaest puta poručivala dvojici premještenih te kasnije otpuštenih svećenika da ostanu gdje jesu. Vicka je poruke pisala na ceduljice i predavala ih patrima.

U vremenu kako su doživljaji djece počeli, franjevci su, pozivajući se na želje vjernika, podigli tri filijalne crkve u selima katedralne župe u Mostaru, dakako bez pristanka mjesnog ordinarija.

Profesor Rupčić u jednom svom tekstu iz 1987. kaže da Gospa nema ništa s porukama patrima Prusini i Vegi, ali ne tumači pobliže što time misli: jesu li u toj stvari vidioci glasno razmišljanje nekih hercegovačkih franjevaca u kasnijem doživljaju razumjeli kao Gospinu poruku dvojici »nepravedno« kažnjenih? Ako su u tako krupnoj stvari, kroz tako dugo vrijeme, Gospu krivo razumjeli i interpretirali, može li im se vjerovati za ostale doživljaje i poruke?

Da su ukazanja autentična, trebala su pridonijeti zbližavanju biskupijskih i franjevačkih svećenika u Crkvi hercegovačkoj. Međutim, kroz ovih jedanaest godina ta ukazanja i cijeli međugorski pokret bili su nov povod većem broju pripadnika hercegovačke franjevačke provincije za pozivanje na svojevrsno crkveno sektaštvo u borbi protiv zakonitog biskupa hercegovačke Crkve. Na duhovne susrete svećenika, koje biskup organizira i sam na njima sudjeluje, franjevci se odazivaju u vrlo malom broju, a biskupijski svećenici odgovaraju potpunim bojkotiranjem međugorskog pokreta u biskupiji.

Sektaška nasrtljivost brojnih sljedbenika Međugorja

U vremenu dok sam bio član biskupove komisije za Međugorje, dolazio sam u Zagreb te bio glasno kritiziran zbog svoga kritičkog stava prema doživljajima vidjelaca u Međugorju. Sjećam se jednog sektaškog ispada na glavnome zagrebačkom trgu (onda Trg Republike, sada Jelačićev trg) jednog starijeg hrvatskog isusovca. Dok sam čekao tramvaj, pristupio mi je te ispalio tiradu pogrda na biskupa Žanića i komisiju tvrdeći da on sigurno zna kako je Papa poslao nekog iseljenog biskupa Slovaka u Međugorje, koji je tamo otišao te izvijestio Papu da se u Međugorju zaista ukazuje Gospa. Papa osobno već vjeruje u nadnaravnost ukazanja, ali se to još ne usudi javno proglasiti zbog sumnjičavih teologa. Dok mi je držao filipiku, nije dopustio da otvorim usta. Izrecitirao je svoje »argumente« i pošao dalje. U svom članku na njemačkom, koji navodim u popisu literature, naveo sam neke druge slične slučajeve. Na takve nasrtljive sljedbenike naišao sam u domovini, ali i u Austriji, Italiji, Sjedinjenim Američkim Državama, Kanadi. Oni se ljute što se Međugorje izjednačuje sa šest stotina sličnih ukazanja po svijetu o kojima je izviješten mjesni biskup ili Sveta Stolica. Za njih je Međugorje nesvedivo na razinu drugih takvih ukazanja a u prvim mjesecima vidioci i pastoralno osoblje iz Međugorja poručivali su da je to posljednja šansa svijetu i jao Crkvi ako ne prihvati recepte iz Međugorja.

Ovo unutarcrkveno sektaštvo odrazilo se najbolnije na franjevačku provinciju u Hercegovini. U vremenu dok je provinciju vodio fra Jozo Pejić, članovi uprave bili su rezervirani prema subraći koja oduševljeno šire poruke iz Međugorja te sve svoje svećeničke aktivnosti podlažu ispovijedanju u Međugorju i širenju međugorskog pokreta. Sljedbenici su uzvraćali optužbama kako njihovi poglavari zajedno s mjesnim biskupom služe interesu komunističke vlasti u »ocrnjivanju« međugorskih događaja i sljedbenika; dapače, ponegdje se i javno izražavala sumnja da bi biskup i vodstvo provincije mogli biti grešni suradnici komunističke vlasti. Kad je fra Jozo Vasilj imenovan provincijalom, ubrzo se morao zahvaliti te otići na svećeničko djelovanje izvan provincije. Sadašnja uprava na čelu s provincijalom fra Dragom Toljem podržava međugorski pokret. Članovi provincije koji kod širitelja međugorskog duha vide mnoge svećeničke i redovničke nekorektnosti, požalili su se biskupu Žaniću da ih progone njihovi poglavari i molili njegovu intervenciju kod viših crkvenih vlasti.

Na početku siječnja 1991. bio sam u Rimu i u jednim profanim novinama pročitao vijest o zaključku Komisije za Međugorje pri Biskupskoj konferenciji ondašnje Jugoslavije iz studenoga 1989. Teolozi iz te komisije predložili su zaključak svog istraživanja: *non constat de supernaturalitate* što se tiče doživljaja djece, a hodočasnička pobožnost koja se u Međugorju odvija može se nastaviti pod paskom mjesnog biskupa i drugih biskupa Crkve u Hrvata. Biskupska konferencija prihvatila je taj zaključak te ga proslijedila Kongregaciji za nauk vjere u Rim.

Dok Međugorje nije »kanonizirano«, ali ni hodočašća zabranjena, pobornici polažu važnosti više na drugi dio odluke BK o Međugorju, a protivnici na prvi dio. Neki teolozi pitaju se, ne bez razloga: Kako se može proglasiti bistrom vodom nešto što je na izvoru bilo mutno? Kako se neki dobri plodovi međugorskog pokreta mogu uzimati kao pokrivalo za povećanu napetost među biskupijskim svećenicima i franjevcima u Hercegovini te unutar franjevačke provincije?

Zaključak

Ovdje nisam mogao ulaziti u pitanje zdravlja samih vidjelaca, jer su sami oni i liječnici koji su ih pregledali u prvim danima i godinama doživljaja brižno krili od biskupske komisije uvid u tu građu. Da budem točniji: govorili su da nema nikakvih zapisa. Nisam mogao ulaziti ni u osobni moral dvojice franjevaca pobornika Međugorja koji nam je biskup stavio na uvid, ali ova vrsta predavanja ne može se u to upuštati.

Ovi i neki drugi problemetični elementi razlog su što dvije dosadašnje komisije nisu mogle priznati nadnaravnost doživljaja vidjelaca: Komisija mostarskog biskupa Žanića, koja je pod mojim vodstvom istraživala ovaj fenomen od početka 1982. do kraja 1985, i Komisija Biskupske konferencije, koja je pod predsjedanjem banjalučkog biskupa dr. Franje Komarice djelovala od 1986. do 1990. Po savjetu Svete Stolice biskupi su imenovali novu komisiju koja treba pratiti pastoralno djelovanje u Međugorju. Smatram da nijedna buduća komisija neće moći proglasiti doživljaje djece nadnaravnima.

Ovih dana zapitao me ovdje u Huelvi jedan Belgijanac, profesor teologije, o čemu držim predavanje u hrvatskoj sekciji. Kad je čuo, zapitao me što mislim o Laurentinovu predavanju. Odgovorio sam da je o Međugorju spomenuo samo pozitivne elemente, a da ima i negativnih, od kojih smatram najvećim miješanje navodne Gospe u premještaje unutar biskupije i redovničke provincije te podržavanje pobune velikog dijela hercegovačkih franjevaca protiv mjesnog ordinarija. Profesor je odgovorio da su to već poznate stvari i ostao pri svom uvjerenju da Laurentin ima u svemu pravo. Ako tako misli jedan informirani teolog, nije čudno što brojni pobornici Međugorja u domovini i svijetu imaju samo riječi pohvale za vidioce, pastoralne djelatnke Međugorja i širitelje međugorskih poruka. Ipak, nakon proglasa Biskupske konferencije, koji je potvrdila Sveta Stolica, ne bi se smjelo o doživljajima djece govoriti kao o pravim ukazanjima. Oni koji pišu knjige o Međugorju morali bi izložiti teškoće koje su razlog da se viđenja i poruke ne priznaju za nadnaravne.

Unatoč milijunima katolika koji su kroz ovih jedanaest godina hodočastili u Međugorje te se tamo katolički ponašali i molili, mnogo veći broj katolika nije hodočastio u Međugorje niti u Lurd ili Fatimu. Zadovoljavaju se s pristajanjem uz četiri dogme o Isusovoj Majci (podsjetimo se: 1. Majka Božja, 2. Bez istočnoga grijeha začeta, 3. Djevičanska Majka i 4. Tijelom i dušom na nebo uznesena) i slavljenjem Gospinih blagdana u svojim župama. Katolici su i oni koji Gospu štuju kod kuće kao i oni koji hodočaste. Jedni i drugi trebali bi razlikovati javnu od privatne objave te obdržavati katoličko zajedništvo u zakonitoj različnosti. Nažalost, u slučaju Međugorja događa se da pobornici suzdržane ili protivnike olako proglašavaju gotovo nevjernicima, a suzdržani pobornike doživljavaju i prikazuju kao sektaški usmjerene katoličke vjernike. Kao bibličar na slučaju Međugorja ponovno sam se uvjerio kako je Crkva prvih stoljeća postupila vrlo razborito kad je usvajanjem kanona Svetog pisma zatvorila razdoblje javne objave.

U fenomenu Međugorja trebamo uvažavati povijesno iskustvo opće Crkve kao i Crkve među Hrvatima. U nas i u svijetu mnoga su svetišta nastajala na temelju legendarnih čudesnih zgoda kao što su: ukazanja, sačuvanost kipa ili slike dok je sve drugo stradalo u požaru, neobjašnjivo zaustavljanje slike na mjestu gdje je kasnije sagrađeno svetište itd. Svetišta imaju vrijeme procvata, odumiranja i ponovnog oživljavanja. Ovdje u Španjolskoj sjetimo se međunarodnoga hodočasničkog centra Santiago de Campostela. U srednjem vijeku tu su dolazili hodočasnici iz brojnih europskih država pa i iz Hrvatske. Iz naših krajeva nema sada organiziranih hodočašća a Crkva Španjolske trudi se da dadne nove pastoralne sadržaje stoljetnoj tradiciji. Dok se u Međugorju katolički propovijeda, moli i ponaša, biskupi nemaju razloga zabranjivati hodočašća. Međutim naša generacija ne može smireno prosuditi sve elemente koji su do međugorskog gibanja doveli te utječu da se ono nastavlja. To će moći objektivnije prosuditi generacije koje dolaze poslije nas. U međuvremenu, ne trebamo proglašavati hereticima katoličku braću i sestre koji dolaze u Međugorje i obavljaju pobožnosti. Ni svećenike koji im kao pastiri stoje na usluzi. Još više, ne trebamo proglašavati hereticima one koji ne osjećaju potrebu hodočastiti u Međugorje ili

bilo koje svetište. U slučaju Međugorja, kao i u brojnim drugim katoličkim pitanjima, svima nam je potrebna unutarnja crkvena tolerancija.

Krštenicima Rima, koji su bili dijelom obraćeni rimski pogani a dijelom Židovi, sv. Pavao piše: »Prigrljujte jedni druge kao što je Krist prigrlio vas na slavu Božju« (Rim 15,7). Ovu apostolovu riječ trebali bi stalno imati na umu i pobornici i protivnici Međugorja.

LITERATURA I IZVORI

P. A. GRAMAGLIA, *L'equivoco di Međugorje. Apparizioni mariane o fenomeni di medianita?*, Claudiana, Torino, 1987.

Sv. KRALJEVIĆ O.F.M., *The Apparitions of Our Lady at Medjugorje 1981–1983*, Franciscan Herald Press, Chicago, Illinois, 1984.

Vl. JEROTIĆ, »Duševna higijena i značaj vere za čoveka«, u: F. TOPIĆ (izd.), *Teološke teme. Zbornik predavanja održanih u Vrhbosanskoj bogosloviji*, VVTŠ, Sarajevo, 1991, 47–60.

R. LAURENTIN – Lj. RUPČIĆ, *La Vergine appare a Medjugorje? Un messaggio urgente dato al mondo in un paese marxista*, Editrice Queriniana, Brescia, 1984.

Lj. RUPČIĆ, *Poruke mira – Međugorje*, Župa sv. Marije Dolac u Zagrebu, Zagreb, 1985.

T. VLAŠIĆ – Sl. BARBARIĆ, *Abbondatevi totalmente a me. Meditazioni dal gennaio al giugno 1985*, Segretaria Medjugorje, Via Nirone 9, Milano, 1985.

I. SIVRIĆ, *La face cachée de Medjugorje. Tome I: Observations d'un théologien*, Editions Psilog, C. P. 300 – Saint-François-du-Lac, Quebec, Canada, 1988.

M. ZOVKIĆ, »Međugorje na četvrtu godišnjicu događaja koji traju«, Sarajevo, 2. srpnja 1985. (strojopis, tri stranice).

M. ZOVKIĆ, »Moja sadašnja procjena doživljaja djece u Međugorju«, Sarajevo, 28. studenoga 1985. (strojopis, šest stranica).

M. ZOVKIĆ, »Soll man aufgrund des Pilgerstroms in Medjugorje die Echtheit der Erscheinungen voraussetzen?«, Kirche – Schweizerische Kirchenzeitung 155 (1987), Nr. 31–32 (30. Juli 1987), 498–502.